

บัณเฑาะว์

เป็นเครื่องดนตรีประเภทกลอง ที่ได้รับมาจากอินเดีย ลักษณะเป็นกลองสองหน้าขนาดเล็ก ยาวไม่เกิน 16 ซม. หน้ากลองทั้งสองมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 14 ซม. หุ่นกลองทำด้วยไม้เนื้อแข็งลักษณะคอดกลาง (เอวคอด) เหมือนนาฬิกาทราย

หน้ากลองทั้งสองด้านซึ่งตึงด้วยเชือกหนัง ดึงรั้งเข้าหากันแล้วผูกเป็นรัดอกไว้กับส่วนที่คอดตรงกลางของตัวกลอง ตรงส่วนที่คอดกลางหรือรัดอกนั้น มีไม้รูปรางคล้ายเจดีย์ ฐานกลม ยอดแหลม เรียกว่า ไม้หัวเม็ดทรงมันที่ยึดติดกับหุ่นกลอง ที่ยอดสุดของทรงเจดีย์นั้นร้อยเชือกผูกกับปลายเสานั้น อีกปลายผูกติดกับไม้หรือลูกแก้วทรงกลม ซึ่งทำหน้าที่ตีกระทบกับหน้ากลอง สลับกัน ซ้ายที ซวาที เกิดเสียง ปัง-ปึง.....ปัง-ปึง เป็นจังหวะเคล้าไปกับเสียงซอสามสายและ เสียงขับร้อง

การตีบัณเฑาะว์ ไม่ได้ใช้มือหรือนิ้วตีให้เกิดเสียง แต่ต้องวางส่วนที่คอดของหุ่นบัณเฑาะว์ ลงในอุ้งมือแล้วใช้นิ้วช่วยประคองไว้ ชุดหนึ่งจึงมีบัณเฑาะว์สำหรับมือขวาและมือซ้าย รวมเป็นสอง ใช้วิธีไกวพร้อมกันทั้งสองข้าง โดยยืนมือทั้งสองออกไปข้างหน้า เสมอระดับอก เคลื่อนมือทั้งสองข้างให้เป็นคู่ขนานกันไปไหนทำไกว ไปซ้ายแล้วย้ายมาขวา เวียนคล้ายเลข 8 (ฮารบิก) ตามแนวนอนขนานกับพื้น ให้ตุ้มที่ผูกปลายเชือกนั้นกระทบกับหน้ากลองเป็นจังหวะ

ผู้ที่มีความชำนาญจะไกวบัณเฑาะว์พร้อมกันทั้งสองมือ จะได้ยินเสียงที่ลูกตุ้มทั้งสองข้างกระทบหน้ากลองพร้อมกันอย่างไพเราะ ในบางครั้งอาจใช้ไกวเพียง ใบเดียวเสียงที่ลูกตุ้มทั้งสองข้างกระทบหน้ากลองพร้อมกันอย่างไพเราะ ในบางครั้งอาจใช้ไกวเพียง ใบเดียวก็ไม่ผิด แต่ไม่สมบูรณ์เท่ากับการไกวทั้งสองมือพร้อมกัน 2 ใบ

บัณเฑาะว์ที่ไทย ใช้เดิมเป็นของพราหมณ์ที่ใช้ในพิธีกรรม ต้องฝึกหัดมากกว่าจะไกวไต้ดงามและไพเราะ ที่นำมาใช้ในเครื่องดนตรีของไทยก็มีเพียงการใช้ในวงขับไม้เท่านั้น เพลงที่นิยม ใช้คือ เพลงขับไม้บัณเฑาะว์ เพลงกล่อมพระบรรทม ซำลูกหลวง เพลงกล่อมสมโภชพระมหาเศวตฉัตร สมโภชพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรและสมโภชช้างเผือก คือเพลงกล่อมช้าง เท่านั้น

